

การศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพ ดนตรีไทยอย่างยั่งยืน*

STUDY OF THE WISDOM OF THAI MUSIC MASTERS AND SUSTAINABLE SUCCESS IN THE THAI MUSIC PROFESSION

ณัฐทัย พงศ์พิทักษ์

Nathatai Pongpitak

มานพ วิสุทธิแพทย

Manop Wisuttipat

สุรศักดิ์ จามนังสาร

Surasak Jamnongsan

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

Email: nathatai.biw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทย 2) ศึกษากระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของวิชาชีพดนตรีไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างโมเดลจากกระบวนการสนทนากลุ่มย่อยของผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยจากสำนักการสังคีต ผลการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทยเพื่อสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยประกอบด้วย 1) ความรู้ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) การมีทักษะปฏิภาณทางดนตรี ที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความรู้ที่มีทัศนคติที่ดี และการวิเคราะห์ภูมิปัญญาประกอบด้วยสายสี่บทอด กระบวนการถ่ายทอด ผลงานอนุรักษ์ และผลงานสร้างสรรค์ นำโมเดลไปศึกษากระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูไชยยะ ทางมีศรี ผลการศึกษาพบว่า 1) เรียนดนตรีไทยกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยเช่นครูรวม พรหมบุรี, ครูบุญยงค์ เกตุคง, ครูมนตรี ตราโมท และครูจิรัส อัจฉรงค์ 2) อนุรักษ์ทางเพลงบ้านครูรวม พรหมบุรี และทางเพลงบ้าน ครูบุญยงค์ เกตุคง เพลงเรื่องจากกองการสังคีต และเพลงสำหรับพิธีกรรม สำหรับการแสดงจากสำนักการสังคีต 3) อนุรักษ์ทางเพลงบ้านครูรวม พรหมบุรี บ้านครูบุญยงค์ เกตุคง 4) ผลงานสร้างสรรค์ทั้งทางร้องและทางบรรเลง เกิดเป็นโมเดล MASTER สร้างจากกระบวนการบรรลุความสำเร็จที่

* Received 8 August 2022; Revised 23 August 2022; Accepted 26 August 2022

เกิดจากการได้เรียนดนตรีไทยกับครูที่มีความรู้ความสามารถ การสั่งสมประสบการณ์ ทั้งด้านวิชาการและทักษะการปฏิบัติ ปัจจุบันครูไชยยะเป็นที่ยอมรับ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในสังคมดนตรีไทย ได้รับฉายาว่า “คลังเพลงไทย”

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, ศิลปวัฒนธรรม, ความสำเร็จ, วิชาชีพดนตรีไทย

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) analyze the wisdom of Thai music masters; and 2) study the process of achieving success in wisdom of Thai music profession. This research uses a qualitative methodology and there was a focus group discussion process of Thai music experts of Office of the Performing Arts, Fine Arts Department. The results showed that the wisdom of Thai music master to create an educational model of wisdom that affects the success of the Thai music profession, consisted of the following: 1) Experience and knowledge acquired since school 2) Having good musical dexterity 3) Knowledge acquired when starting work 4) Recognition and received an honorary award 5) Be virtuous have a good attitude. Moreover, by apply the model, it is showed that the wisdom in Thai music consists of process of continuation, inheritance, preserving and creativity Thai music performing. Studying the successful process in wisdom of Kru Chaiya Thangmeesri result that 1) learning Thai music with specialists such as Kru yang Thangmeesri, Kru Ruam Promburi, Kru Boonyong Ketkong, Kru Montri Tramote and Kru Jiras Atnarong.; 2) started working at the Sangkhet Division, Office of Performing Arts, the Fine Arts Department; 3) preserving music of Ban Kru Ruam PhromBuri, music of Ban Kru Bunyong Ketkong, and instrumental and ceremony music for performance by Office of the Performing Arts; 4) creating vocal and instrumental music. This is the origin of the MASTER model for successfully in Thai music education with Kru, the specialist who have academic knowledge and practical skills. Nowadays, Kru Chaiya is recognized with manifest workings by Thai music society, as Thai Music Library.

Keywords: Wisdom, Thai Music Masters, Sustainable Success, Thai Music Profession.

บทนำ

ปัจจุบันมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของครุฑนตรีไทย เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยเรื่องการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาของพันโท เสนาะ หลวงสุนทร การศึกษาเรื่ององค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ: นายจิรัส อาจนรงค์ การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาครุฑนตรีไทยกรณีศึกษา ครูอุ่ง บัวเอี่ยม และการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติ: นายศิริ วิชเวช เป็นต้น (สมหมาย โมกขศักดิ์, 2550) ซึ่งนอกจากงานวิจัยแล้วยังมีการจัดการเรียนรู้ที่มีการรวบรวมองค์ความรู้ มีการจัดบันทึกองค์ความรู้ โดยที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการรวบรวมเพียงแค่ผลลัพธ์ทั้งสิ้น ยังมีการศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจ และถือเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดงานวิจัยเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยนำคำว่า Role Model คือภาพของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพที่จะทำให้เยาวชนมองเห็น และตามรอยแห่งความสำเร็จตามบุคคลต้นแบบ อาชีพในฝัน เช่น ดารา นักแสดง นางแบบ เพราะได้รับค่าตอบแทนสูง จึงเลือกเรียน นิเทศศาสตร์ หรือความสำเร็จในครอบครัว เช่น บิดาและมารดาประกอบอาชีพแพทย์ ลูกมองเห็นบิดาและมารดาเป็นต้นแบบจึงเลือกสอบเข้าเรียนแพทย์ หรือบิดาและมารดาเป็นนักธุรกิจลูกเลือกเรียนบริหารธุรกิจการมองเห็นเส้นทางที่บุคคลต้นแบบประสบความสำเร็จในชีวิต จะสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการขับเคลื่อน และช่วยสร้างพลังในการแสวงหาความสำเร็จ หรือที่ทุกคนมักพูดเสมอว่าทำตามความฝัน หรือฝันให้ไกลแล้วไปให้ถึง

ผู้วิจัยจึงนำคำสำคัญ 3 คำมาเรียงกัน ดังนี้ “ภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ วิชาชีพดนตรีไทย” รูปแบบหรือแนวคิดที่นำมาศึกษา คือ Knowledge Management การจัดการความรู้ ผู้วิจัยตั้งชื่อว่าเป็นการศึกษาด้วยเทคนิค “ย้อนกลับ” โดยผู้วิจัยได้วาง Mindset ว่าจะมุ่งศึกษาไปที่ผลสัมฤทธิ์โดยตรง (Outcome) หรือ การศึกษาเส้นทางแห่งความสำเร็จของศิลปินต้นแบบเกิดคำถามว่าศิลปินที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ต้องเป็นอย่างไร โดยการนำ “ภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิชาชีพดนตรีไทย” มาจัดวางอีกครั้ง เพื่อสร้างกระบวนการที่จะวัดความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ดังนั้นต้องค้นหาความหมายของความสำเร็จในวิชาชีพก่อน (เชาว์ศิลป์ จินดาละออง, 2553) ได้ให้ความหมายของความสำเร็จว่าคือตัวแปรหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เรามีความพึงพอใจในชีวิต ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเพื่อวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์บอกเล่า (แบบมุขปาฐะ) เพื่อให้เห็นที่มาของความสำเร็จในวิชาชีพ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างกระบวนการให้เห็นถึงแนวปฏิบัติที่ดี (มานพ วิสุทธิแพทย์และคณะ, 2543); (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2540) วิธีการลงมือทดลองถูก วิธีการจำ วิธีการคิด วิธีการฝึก รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาบนที่ทดลองโดยร้อยเรียงให้เป็นเรื่องราวที่มีความชัดเจน (เอนก อาจมังกร, 2563); (อาทิตย์ ผ่อนร้อน, 2563)

งานวิจัยเรื่องนี้ยังเป็นการรักษากระบวนการที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้ทั้งหมด ป้องกันมิให้สูญหายไปพร้อมกับเวลาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เส้นทางความสำเร็จบนอาชีพที่มั่นคงจะเป็นการสร้างที่ยั่งยืนในวิชาชีพดนตรี (สรัญญา ลีวณะ, 2555) ทั้งนี้ศิลปินทุกท่านล้วน

มีความอดทนและความพยายามในการร่วมกันอนุรักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่านี้ เพราะสิ่งสำคัญนี้จะปรากฏภาพจำและสร้างความภาคภูมิใจให้บรรดาศิษย์ทุกคนเมื่อย้อนกลับไปอ่าน เช่น ครุมนตรี ตราโมท ท่านได้รับฉายา คีตกวี 5 แผ่นดิน, เพชรน้ำหนึ่งสยาม ศิลปินผู้เชี่ยวชาญที่เป็นเสาหลักทางด้านดนตรีไทยเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของสำนักการสังคีต ในปัจจุบันมีการรวบรวมผลงาน เอกสาร และตำราของท่าน ยังคงปรากฏให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบค้น ลำดับต่อมาคือครูจิรัส อัจฉรงค์ ได้รับฉายาคลังเพลงโบราณ, ธนาкарเพลงไทย ท่านเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ รอบด้าน และเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ต่อจากครุมนตรี ตราโมท โดยรองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์ ได้ศึกษางานวิจัยวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ของครูจิรัส อัจฉรงค์ ที่มีการรวบรวมบทเพลงหายากที่ใกล้จะสูญหาย เช่น เพลงตับ เพลงเรื่อง รวบรวมผลงานประพันธ์เพลงอีกหลาย บทเพลง และสรุปองค์ความรู้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพดนตรีไทย (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2552)

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืนเป็นการศึกษาเพื่อค้นหาแนวทางแสวงหาหลักคิด แนวคิด วิธีปฏิบัติตนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ทักษะ และเชื่อมโยงกับแนวคิด เพื่อให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีตลอดเส้นทางในวิชาชีพ ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมจนประสบความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย โดยงานวิจัยเรื่องนี้ จะเป็นการศึกษาในอีกแง่มุมหนึ่งของการวิจัยด้านมนุษยดุริยางควิทยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทย ที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล “ภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของวิชาชีพดนตรีไทย” พร้อมนำข้อมูลที่ได้ มาเรียบเรียงตามแนวทางการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยมีการกำหนดแนวทาง และขั้นตอนการทำงานวิจัยดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารตำรา วารสาร หนังสือ งานวิจัย บทความวิชาการ การสัมภาษณ์ และเว็บไซต์เพื่อเป็นการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์

- 1.2 รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย(ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย สำนักการสังคีต)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย)

2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างโมเดลที่จะนำไปศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน โดยเลือกสำนักการสังคีต กรมศิลปากรผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 11 ท่าน ได้แก่

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย

1. ครูเอนก อาจ่มกร	ผู้อำนวยการสำนักการสังคีต
2. ครูสุริยะ ชิตท้วม	หัวหน้ากลุ่มดุริยางค์ไทย
3. ครูไพรัตน์ จรรย์นาญ	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
4. ครูยุทธนา ชิตท้วม	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
5. ครูสุรพงษ์ โรหิตาจล	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
6. ครูกิตติศักดิ์ อยู่สุข	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
7. ครูทวีศักดิ์ อัครวงษ์	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มย่อย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	ที่ปรึกษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร	ที่ปรึกษา
3. นางสาวณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์	ผู้วิจัย
4. นายสุกิตติ์ ทำบุญ	ผู้ช่วยผู้วิจัย

3. ขั้นสรุปผลจากการสนทนากลุ่มย่อยไปใช้วิเคราะห์ความสำเร็จของภูมิปัญญา เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการเส้นทางแห่งความสำเร็จของภูมิปัญญา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 สรุปกระบวนการสร้างโมเดลความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ประกอบด้วย 1) ความรู้ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) การมีทักษะปฏิกิริยาทางดนตรีที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความรู้ที่มีทัศนคติที่ดี

3.2 สรุปกระบวนการสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาของครูดนตรีไทยการวิเคราะห์ภูมิปัญญาประกอบด้วยสายสืบทอด กระบวนการถ่ายทอด ผลงานอนุรักษ์ และผลงานสร้างสรรค์

4. แนวทางการศึกษาความสำเร็จของภูมิปัญญา โดยเลือกศิลปินต้นแบบทางด้านดนตรีไทย 1 ท่าน ที่มีคุณสมบัติตรงตามโมเดล จากการสนทนากลุ่มย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 4.1 สายสืบทอด (ประวัติครู สายสืบทอด ประสพการณ์)
- 4.2 กระบวนการถ่ายทอด (ความรู้ องค์ความรู้ของครูดนตรีไทย)
- 4.3 การอนุรักษ์ทางภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย(อนุรักษ์ภูมิปัญญาเดิม)

4.4 การบูรณาการให้เกิดการสร้างสรรคทางภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย (สร้างสรรค์)

5. นำโมเดลไปศึกษาศิลปินต้นแบบเพื่อสรุปความสำเร็จของภูมิปัญญาและกระบวนการบรรลุภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทย

ผลการวิจัยภูมิปัญญาที่วิเคราะห์ได้ประกอบด้วย 1) ความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย 2) องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของภูมิปัญญา 3) โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย โดยผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลมาจากการสนทนากลุ่มย่อย วันที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2563 โดยจัดประชุม ณ สำนักงานสังคีต โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยจำนวน 7 ท่าน

1. ครูเอนก อาจมังกร	ผู้อำนวยการสำนักงานการสังคีต
2. ครูสุริยะ ชิตท้วม	หัวหน้ากลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักงานการสังคีต
3. ครูไพรัตน์ จรรย์นาญ	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
4. ครูยุทธนา ชิตท้วม	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
5. ครูสุรพงศ์ โรหิตาจร	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
6. ครูกิตติศักดิ์ อยู่สุข	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย
7. ครูทวีศักดิ์ อัครวงษ์	หัวหน้าวงดุริยางค์ไทย

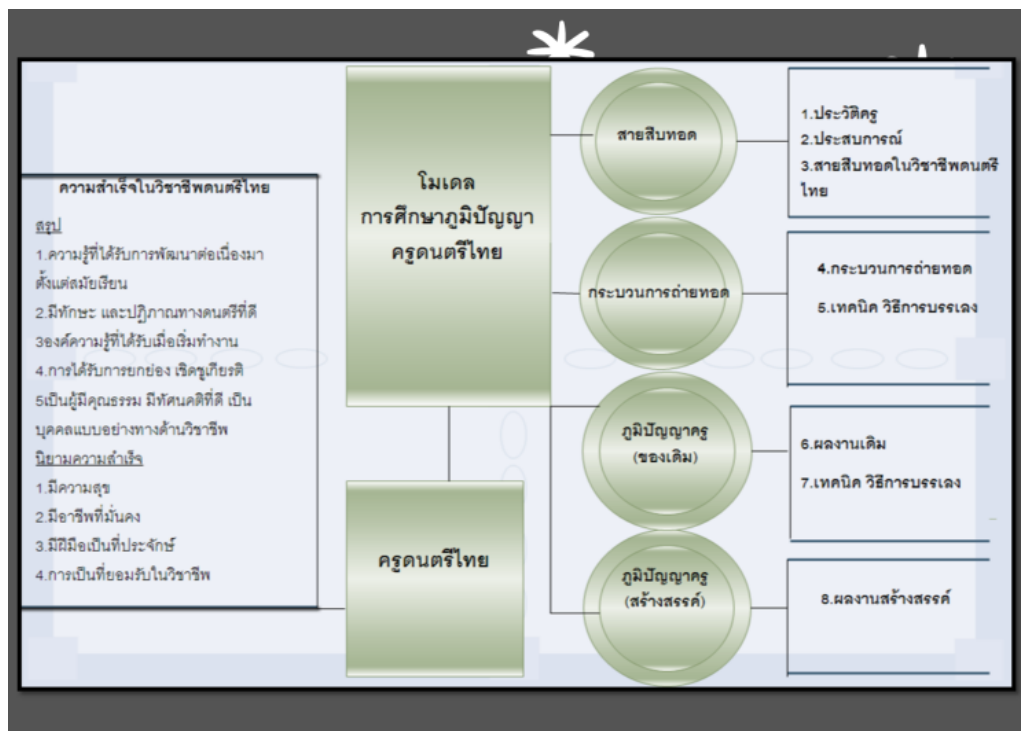
การรวบรวมความรู้จากการสนทนากลุ่มย่อยทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยพบว่าผู้ที่สำเร็จได้ต้องมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ความสำเร็จ คือ การมีความสุข การมีอาชีพที่มั่นคง การมีฝีมือเป็นที่ประจักษ์ และการเป็นที่ยอมรับใน วิชาชีพส่วน ความสำเร็จวิชาชีพดนตรีไทยนั้น ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ ความรู้ ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) มีทักษะ ปฏิภาณทางดนตรีที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับ และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความดี มีทัศนคติที่ดี เป็นบุคคลแบบอย่างทางด้านวิชาชีพ

2. องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของภูมิปัญญาดนตรีไทย ประกอบด้วย 1) สายสืบทอด (ประวัติครู ประสบการณ์ ความรู้) 2) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการเรียนดนตรีไทย 3) องค์ความรู้ของครูดนตรีไทย (อนุรักษ์) 4) การประยุกต์ภูมิปัญญาทางดนตรีไทยผ่านการสร้างสรรค์(สร้างสรรค์)

3. โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดลการศึกษาภูมิปัญญา

ที่มา: จากการสนทนากลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ณ สำนักงานสังคีต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย จากโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา วิเคราะห์องค์ความรู้ของศิลปินต้นแบบ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเลือกศิลปินต้นแบบ

การวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมในการนำโมเดลไปศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืนโดยผู้วิจัยมีเหตุผล 3 ประการทำไมจึงเริ่มต้นนำโมเดลไปศึกษาครูไชยยะ ทางมีศรี

1. มีบทบาทโดยตรงในการบรรเลงดนตรีสำหรับพิธีกรรม สำหรับการแสดง และสำหรับขับกล่อม

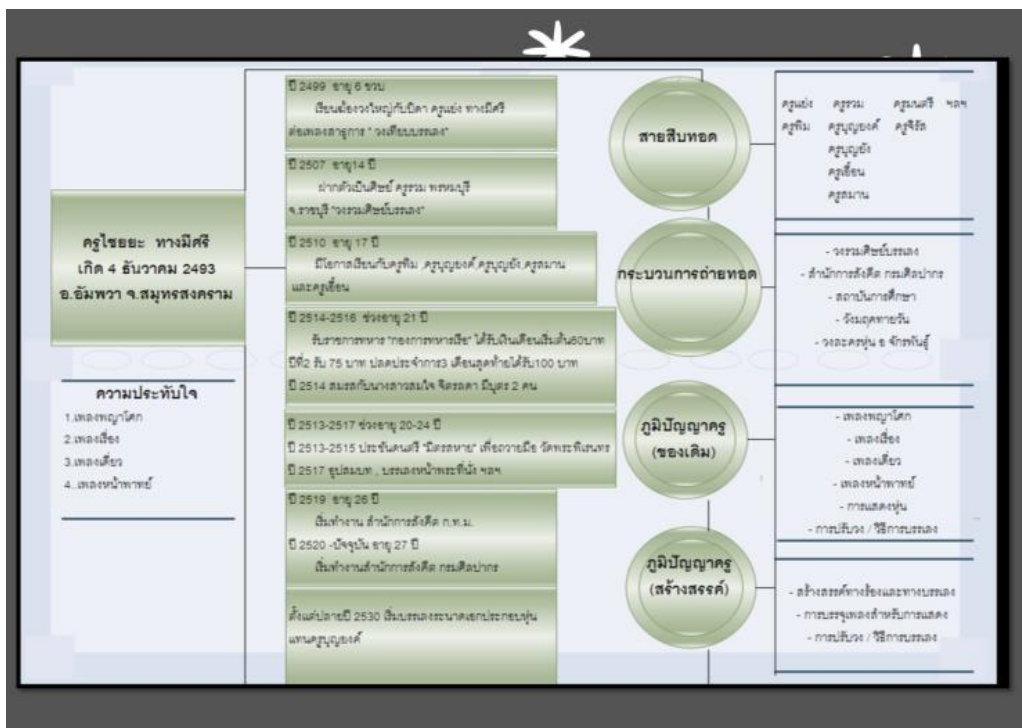
2. มีหน้าที่โดยตรงในการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทย

3. แหล่งรวมผู้รอบรู้ที่มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ทั้งในฐานะวิทยาการ
กรรมการประกวด รวมถึงการปรับวงเพื่อการบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ

ครูไชยยะ ทางมีศรี สัมผัสประสบการณ์จนเป็นที่ยอมรับ และได้รับความไว้วางใจให้
เป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยของสำนักการสังคีตต่อจากครูจิรัส อัจฉรงค์ ปัจจุบัน
ครูไชยยะ ทางมีศรีเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้รอบด้าน ทั้งการบรรเลง และการประพันธ์เพลง ด้วย
คุณสมบัติดังกล่าวครูไชยยะ ทางมีศรี จึงเหมาะสมที่จะเป็นศิลปินต้นแบบ

2. โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย
อย่างยั่งยืน ของครูไชยยะ ทางมีศรี สรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โมเดลการศึกษาความสำเร็จของภูมิปัญญาครูดนตรีไทย
ที่มา:จากการสนทนากลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ณ สำนักการสังคีต

1. ด้านสายสืบทอด

เพราะอ่อนน้อม	ถ่อมตน	ล้นตืดตัว	รู้ดีชั่ว	กรรมนิมิต	คำไขขาน
ได้ร่ำเรียน	ความรู้	ครูอาจารย์	ผู้เชี่ยวชาญ	เมตตา	และปรานี
จะทำงาน	การดนตรี	ที่แสนรัก	เกียรติศักดิ์	แบบอย่าง	<u>ทางมีศรี</u>
เพื่อเกตุคง	เชิดชู	พรหมบุรี	ครุมนตรี	ครูจิรัส	วัฒนา
หยุดดีนรร	ค้นหา	ค่าชีวิต	ขอสถิต	อยู่ที่นี่	เท่านั้นหา
เพราะดนตรี	มีคุณ	อุ้นชีวา	ขอบูชา	ครูดนตรี	พลีใจกาย

ส่วนหนึ่งของกลอนที่เล่าถึงประวัติของครูไชยยะ (ไชยยะ ทางมีศรี, 2563) ท่านมักจะให้ความสำคัญกับครูทุกท่านที่ร่วมสร้างให้ครูไชยยะ ทางมีศรี เติบโตเป็นครูดนตรีไทยอีกท่านหนึ่งที่เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยในทุกวันนี้ โดยเริ่มต้นศึกษาดนตรีไทยจาก

<u>ครูแย่ง ทางมีศรี</u>	เริ่มฝึกดนตรี เรียนรู้เพลงไหมโรงเย็น การรวมวง	} ครูไชยยะทางมีศรี ↓ คลังเพลงไทย
<u>ครุรวม พรหมบุรี</u>	กระบวนการไล่มือ โครงสร้างเพลง เพลงการต่าง ๆ	
<u>ครูปัญญงค์ เกตุคง</u>	เพลงเดี่ยว เพลงเรื่อง การแสดงหุ่น การประพันธ์เพลง	
<u>ครุมนตรี ตราโมท</u>	การปรับวง การประพันธ์เพลง เพลงประกอบการแสดง	
<u>ครูจิรัส อัจฉรงค์</u>	การจดจำเพลง ความแม่นยำทำนอง คลังเพลงโบราณ	

2. กระบวนการถ่ายทอดของครูไชยยะ ทางมีศรี

วิธีการสอนหรือกระบวนการถ่ายทอดของนายไชยยะ ทางมีศรีท่านจะเริ่มต้นทุกอย่างด้วยการปฏิบัติให้นักศึกษาเห็นเช่น ท่านมักจะมาถึงก่อนเวลาเรียนเสมอเพื่อสอนให้นักศึกษาฝึกเรื่องของการรักษาวินัย การตรงต่อเวลาก่อนที่จะเข้าสู่การเรียนจะต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อสร้างความสนิทสนม ไม่ให้เกิดความกลัว ค่อย ๆ สร้างความคุ้นเคย “ฉันเล่าเรื่องเธอเล่าเรื่อง เพื่อฝึกการเป็นผู้ฟัง” เมื่อคุ้นเคยกันจะลดความเครียดในการต่อเพลงลง เมื่อเริ่มการเรียนการสอน จะเล่าถึงประวัติเพลง โครงสร้างเพลง และเริ่มต่อทำนองหลัก ฉะนั้นเพลงที่สอนส่วนใหญ่จะเน้นต่อทำนองหลักเพลง เมื่อนักศึกษาแม่นยำเพลง แม่นมือแล้ว จึงจะสอนแปลทำนองเฉพาะเครื่องมือ (เน้นย้ำหลังจากที่ต่อทำนองหลักเรียบร้อยแล้ว) ในขณะที่สอนนายไชยยะจะนั่งอยู่หน้าห้องเรียน ตีระนาดเอกเป็นทำนองเพื่อให้นักศึกษาติดตามทีละวรรค เพลงที่ถ่ายทอดให้กับนักศึกษาจะเป็นเพลงตามหลักสูตรที่ได้กำหนดเอาไว้ ทำนองหลักที่จะถ่ายทอดให้นั้น จะบอกถึงที่มาที่ไปเสมอ ว่าได้รับการถ่ายทอดมาจากใคร และจะอธิบายกับนักศึกษาว่าเพลงนั้นเป็นทางเพลงของครูดนตรีไทยท่านใด นอกจากการต่อทำนองหลักให้แล้ว จะต้องอธิบายถึงโครงสร้างเพลง วิธีการบรรเลงเพลงที่ต่อให้อีกด้วย เนื่องจากบางเพลงเป็นเพลงที่มีความพิเศษจำเพาะ จึงจะต้องอธิบายให้ละเอียด เพราะในลำดับสุดท้ายจะต้องมีการรวมวง

และจะแนะนำถึงวิธีการนำเพลงเหล่านั้นไปใช้ ซึ่งวิธีการแบบนี้นายไชยยะ ทางมีศรีได้รับแบบอย่างมาจากครูรวม พรหมบุรี

3. ภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการเรียนดนตรีไทย

นายไชยยะเรียนดนตรีเบื้องต้นจากบิดา คือ *ครูแย่ง ทางมีศรี* ซึ่งเป็นหัวหน้าวงดนตรีและเป็นหัวหน้าคณะศิษย์ครูแย่ง เริ่มเรียนพื้นฐานด้วยจับมือฆ้องการฝึกหัดเริ่มต้นที่สาธการ โหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงฉิ่ง เพลงเรื่องเป็นพื้นฐานอย่างง่าย แล้วจึงจะเริ่มเรียนแบบหลัก รวมทั้งการฝึกหัดเป่าแตร การฝึกหัดตีฆ้องมอญเพื่อประโยชน์ในการนำวงไปปฏิบัติงานเป็นอาชีพเสริม ครูแย่งท่านจะสอนทุกคนที่สนใจที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงเสริมสร้างประสบการณ์รอบด้าน ท่านสอนให้มีความรู้หลากหลายจนบางคนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ครูแย่งใช้วิธีการสอนแบบพ่อสอนลูก เมื่อนายไชยยะจบชั้นประถมศึกษาตอนปลายอายุ 14 - 15 ปี จึงต้องย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลสำคัญเพื่อต้องการเสริมประสบการณ์ให้มีความรู้รอบด้านหมายถึงได้เรียนในที่ที่หลากหลายขึ้น ด้วยครูแย่งมีเพื่อนเป็นคนระนาดอยู่ที่จังหวัดราชบุรีชื่อ *ครูรวม พรหมบุรี* ท่านมีชื่อเสียงเรื่องระนาดเอก ในลุ่มน้ำแม่กลอง เพราะท่านได้ร่ำเรียนกับครูหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลารักษ์) แล้วมีโอกาสได้เรียนกับ ครูหลวงประดิษฐ์ (ศร ศิลปบรรเลง) ท่านยังเป็นลูกศิษย์รุ่นเดียวกับครูเผือด นักระนาด ครูเจียร มาลัยมาลัย ครูโองการ กลีบขึ้น เมื่อมาอยู่กับครูรวมจึงเท่ากับว่านายไชยยะจะได้เรียนรู้กับครูระดับฝีมือทุกคน นอกจากจะสอนเรื่องดนตรี แล้วยังสั่งสอนในเรื่องจริยธรรม มารยาท การเข้าหาผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ การสอนให้รู้จักนอบน้อม อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักผู้ใหญ่ รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่ รุ่นพี่รุ่นน้องรุ่นลุง นักดนตรีที่ดีพร้อม นอกจากเก่งแล้วยังต้องรู้จักเคารพในวัยวุฒิ ในวงของครูรวม พรหมบุรี จะประกอบด้วยครูที่มีความรู้ความสามารถอีกหลายท่าน ซึ่งท่านจะคอยช่วยครูรวม พรหมบุรี ในการดูแลเด็ก ๆ เช่น ครูเอียด เผยเผ่าเย็น ท่านเป็นครูผู้ใหญ่ ครูปลิว สีทาวา คือท่านเป็นคนในวงของครูรวมช่วยฝึกหัดลูกศิษย์รุ่นเล็ก ส่วนรุ่นโตจะมีครูอ้วน หนูแก้ว (ซึ่งเป็นครูของครูจิตตินนท์ ผลละศิริ) แล้วอีกรุ่นหนึ่งต่อมาคือเป็นรุ่นพี่ซึ่งจะคอยเป็นพี่เลี้ยง คนระนาดประจำวงของครูรวมมี 2 รุ่น รุ่นใหญ่เป็นรุ่นพี่นายไชยยะชื่อครูอ้วน หนูแก้ว รุ่นรองลงมาชื่อครูพุ่ม เผยเผ่าเย็น (เป็นบุตรของครูเอียด เผยเผ่าเย็น) เป็นทั้งคนปี คนร้องประจำวง ครูพุ่มท่านร้องเพลงได้เยอะมาก เพราะท่านมีความทรงจำที่ดี ทั้งดับนางลอย ดับพรมมาตรฐาน นาคบาทท่านไม่ต้องดูเนื้อร้อง และในเวลาที่ท่านสอน “เด็กๆ ใครไม่ได้เพลงอะไร ใครไม่รู้จักเพลงอะไร จะสอนให้ทั้งทางร้อง ทั้งทางเครื่อง ท่านสอนได้ทั้งหมด ท่านมีความสามารถรอบวง เครื่องหนังตีได้ แต่ท่านจะตีแบบพื้นฐาน แบบทำมาหากิน ท่านไม่ได้เรียนเพื่อเป็นครูบาอาจารย์” ตลอดเวลาที่นายไชยยะมาอยู่กับครูรวมจะคอยซึมซับวิธีการฝึก วิธีการสอนเหล่านี้ไปด้วย ครูรวมจะเน้นการให้ความรู้เรื่องทำนองเพลง และวิธีนำเพลงไปใช้ว่าเพลงประเภทไหนใช้กับงานอะไร ให้ความรู้แล้วอธิบายควบคู่กันไปด้วย นายไชยยะอยู่ที่บ้านครูรวมมาได้ตั้งแต่อายุ 14 - 15 ปี จนถึงอายุ 21 ปี ถึงวัยเป็นทหาร แต่ทุกวันหยุดหรือทุกครั้งที่มีงานจะกลับออกมารับใช้ครูรวมเสมอ

ปีพุทธศักราช 2519 ได้รู้จักกับครูอีก 1 ท่าน คือ *ครูบุญยงค์ เกตุคง* ถ้ากล่าวถึงเรื่องการต่อเพลงนั้นได้จากครุรวม (เพลงเถา เพลงเรื่อง เพลงเดี่ยว) ครุรวมเป็นคนถ่ายทอดให้ ถ้าเกี่ยวกับเรื่องระนาด การไล่ระนาดเบื้องต้น ให้รู้จักใช้เพลงทะแย ครุรวมเน้นความเป็นรากฐานที่ดีของการเรียนระนาด ในเพลงนี้จะทำให้รู้จักการใช้กลอนต้องรู้จักเปรียบเทียบว่าทำนองหลากหลายที่เป็นทำนองหลัก เมื่อไหร่ต้องการจะนำกลอนระนาดเข้าไปใช้ จะมีทะแยเป็นแบบฝึกหัดที่สามารถแปลทำนองไปได้ (เป็นพื้น เป็นหมื่นเพลง ด้วยกลอนระนาดทะแย) ทางไล่ที่ครุรวมถ่ายทอดไว้ให้ซึ่งจะมีการคาบเกี่ยวเรื่องเวลากัน ตอนมาเรียนเพิ่มเติมกับครูบุญยงค์ ขณะนั้นยังอยู่ในวงของครุรวม พรหมบุรี จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2520 ครูบุญยงค์ได้ชักชวนให้นายไชยยะมาทำงานในวงกองการสังคีตกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดความรู้สึกปลื้มปิติเพราะคิดว่าถ้าได้มาอยู่ใกล้ครูบุญยงค์คงได้เรียนรู้ได้ความรู้เพิ่มเติมอีกมากมาย ในขณะที่มาทำงานที่กองการสังคีตได้ร่ำเรียนเพลงเดี่ยว เพลงเรื่อง เพลงพิธีกรรมต่าง ๆ จากครูบุญยงค์เพิ่มเติมจากที่ได้เรียนมาแล้วกับครุรวม ถือว่าได้เพลงอีกมากมาย ทำงานที่นี่ได้ 1 ปีเมื่อถึงปลายปีพุทธศักราช 2520 ที่สำนักการสังคีต กรมศิลปากรเปิดรับสมัครข้าราชการใหม่ในระดับหนึ่ง ครูบุญยงค์ท่านแนะนำว่าเขาเปิดสมัครลงไปสมัครดูอาจจะโชคดีอาจจะได้เป็นข้าราชการในกรมศิลปากร ซึ่งครั้งนี้นายไชยยะไม่เต็มใจไปเพราะว่าการอยู่ตรงนี้รู้สึกว่ามีความสุขดีแล้ว มีครูอยู่ใกล้ ๆ มีครูให้ไถ่ถาม มีครูที่มีสรรพวิชาต่าง ๆ เพียบพร้อม “ครูบุญยงค์ให้เหตุผลว่าการไปอยู่ที่สำนักการสังคีตจะได้ความรู้เรื่องเรื่องการบรรเลงสำหรับการแสดงเพิ่มเติม เพราะสิ่งนั้นคือสิ่งที่เราไม่รู้ ที่สำนักการสังคีตมีการแสดงโขน มีการแสดงละคร แล้วยังมีการบรรเลงในงานพระราชพิธีสำคัญมากมาย ในบางครั้งมีการเดินทางไปแสดงต่างจังหวัดและต่างประเทศ ซึ่งในหน่วยงานของกองการสังคีตระยะนั้นยังไม่มีจะได้มีหูตากว้างไกล จะได้มีความรู้กว้างขวาง ครูบุญยงค์สนับสนุนให้มาตรงนี้” ทำให้นายไชยยะตัดสินใจลองมาสอบแข่งขัน จนในที่สุดได้ทำงานที่สำนักการสังคีต

ทุกวันนี้ไชยยะยังมีความรู้สึกที่ตนเองยังคงเป็นนักเรียนตลอดเวลา ยังคงต้องการความรู้ยังต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอีกมาก ถึงแม้จะมาอยู่ที่สำนักการสังคีต ได้พบครูผู้ใหญ่สุดคือ *อาจารย์มนตรี ตราโมท* และ *ครูจิรัส อัจฉมรงค์* ท่านเป็นหัวหน้าแผนก อีกทั้งยังมีรุ่นพี่รุ่นเพื่อนที่เขาทำงานอยู่ก่อนแล้ว มีความรู้ที่สามารถจะเป็นแบบอย่างให้เราเดินตามเพื่อนำไปปฏิบัติตนได้ดี สรุปแล้วคือทุกท่านที่ทำงานอยู่ก่อนปีพุทธศักราช 2519 - 2520 นับได้ว่าเป็นครูผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของนายไชยยะ ที่มาทำงานที่นี่ได้ทุกคนและการเรียนการสอนยังเป็นการเรียนรู้ระหว่างครูผู้ใหญ่ รุ่นครู รุ่นพี่แม้แต่เพื่อนฝูงในระดับเดียวกันก็มีความรู้ เราพร้อมที่จะรับความรู้จากทุกคนด้วย

ทุกวันนี้ชีวิตหลังจากที่เกษียณอายุราชการไปแล้วยังคงเป็นที่ปรึกษาให้กับข้าราชการใหม่ ข้าราชการรุ่นน้อง รุ่นหลาน อะไรยังไม่ได้ ใครที่ยังมีความอยากได้ใคร่ดี ใครมีความรู้อะไรที่เรายังไม่รู้เขายังพร้อมที่จะรับฟังรับรู้ ส่วนวิธีการทำงานจะเป็นการทำงานอย่าง

เบา ๆ เพราะเกษียณแล้ว นอกจากความรู้ที่สั่งสมมาจนสามารถประพันธ์เพลงเถา เพลงเดี่ยว คิดเพลงระบำ รวมถึงบรรจุทางร้องทางบรรเลงในวาระต่าง ๆ ให้แก่กรมศิลปากร ด้วยความรู้ที่ได้สั่งสมมา นายไชยยะต้องการเป็นผู้ให้ ต้องการบอกเล่าองค์ความรู้เหล่านี้เพื่อส่งต่อให้กับ ลูกหลานที่ทำงานอยู่ในปัจจุบันเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพต่อไป

4. การประยุกต์ภูมิปัญญาทางดนตรีไทยผ่านการสร้างสรรค์

ครูไชยยะ ทางมีศรี เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในด้านการประพันธ์ครุมีหลัก ในการคิด หรือมีแนวคิดในวิธีประพันธ์เพลงเป็นของตนเอง “จะบอกว่าของตัวเองเลยคงไม่ใช่ทั้งหมด” สรุปแล้วคือมีต้นแบบหรือมีแบบอย่างที่เป็นแบบแผนของครูทั้งสามท่าน แบบที่ 1 ครุมนตรี ตราโมท แบบที่ 2 คุณจิรัส อัจฉรงค์ แบบที่ 3 ครุบุญยงค์ เกตุคง โดยแบบที่ 1 คือประพันธ์แบบวิชาการผสมจินตนาการตั้งความเป็นวิชาการเช่นเพลงเดี่ยวสุรินทราหู นำโครงสร้างเพลงมาวางแล้วผสมจินตนาการเข้าไป แบบที่ 2 เป็นจินตนาการในวิชาการ ตั้งต้นคิดจากจินตนาการ อย่างเช่น ระบำน้ำตาลมะพร้าว เป็นระบำจินตนาการจากชุมชน ท้องถิ่นอัมพวา สร้างขึ้นตามรูปแบบของเจตนาที่จะให้เป็นสินค้าขึ้นชื่อ แบบที่ 3 คือจินตนาการที่ไม่มีวิชาการคือเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างเดียว คือไม่มีแกน ไม่มีอะไรเลย ไม่มีพื้นของความเป็นหลักฐานอย่างเช่น จะมีชั้นเดียวเป็นฐาน มี 2 ชั้นเป็นฐาน อย่างเพลงระบำบางครั้งไม่มีอะไรเป็นฐานเลย ซึ่งวิธีนี้อาจารย์มนตรีท่านปฏิบัติให้ดูมาแล้วมีทั้งวิชาการในจินตนาการ มีทั้งจินตนาการในวิชาการ แล้วก็มีทั้งจินตนาการที่ไม่มีวิชาการ ก็เป็นได้ทั้ง 3 รูปแบบจึงนำมาศึกษาแล้วก็ดูเป็นแบบอย่างจากครูทั้ง 3 ท่านนี้คือเป็นวิธีการประพันธ์เพลงของครูไชยยะ ทางมีศรี

3. สรุปกระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ ดนตรีไทยของครูไชยยะ ทางมีศรี

1. ได้เรียนรู้ดนตรีไทยกับครูระดับฝีมือที่มากด้วยความสามารถ
2. ได้รับการสั่งสอนในเรื่องจริยธรรม มารยาท การเข้าหาผู้หลักผู้ใหญ่สอนให้รู้จักอ่อนน้อมอ่อนน้อมถ่อมตนจึงเป็นที่รักของผู้ที่พบเห็น
3. ครูไชยยะเป็นผู้ที่มีทั้งพรสวรรค์และพรแสวง มุมานะ อนทน ขยันขันแข็ง มักจะได้รับคำชื่นชมจากครูที่ถ่ายทอดดนตรีไทยเสมอ
4. การมีวินัย ขยันหมั่นเพียรคิดทบทวนเสมอ
5. ครูไชยยะไม่เคยปฏิเสธความรู้ ไม่เลือกครู ไม่เลือกวิชา ไม่ยึดติดกับทางเพลง หรือทางใคร
6. ครูไชยยะเป็นผู้ที่มีความจำเป็นเลิศจึงได้รับโอกาสให้บรรเลงเพลงทุกประเภทจึงเป็นการสั่งสมความรู้ทั้งทฤษฎีและด้านปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับว่าครูคือคลังเพลงไทย

7. การสั่งสมประสบการณ์จึงทำให้ครูไชยยะ ทางมีศรีมีความเชี่ยวชาญทั้งเรื่องการปรับวง และเรื่องการประพันธ์เพลง เป็นครูอีกท่านหนึ่งที่มีความสำคัญในวงการดนตรีไทย

ภาพที่ 3 โมเดลการศึกษาความสำเร็จของภูมิปัญญาครูดนตรีไทย

อภิปรายผล

จากการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน โดยมี กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญในการสร้างโมเดล จำแนกเป็น 3 ประเด็นดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ 1) ความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย 2) องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของภูมิปัญญา 3) โมเดลการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยั่งยืน หลังจากนั้นนำโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาไปศึกษาศิลปินต้นแบบคือนายไชยยะ ทางมีศรีจึงเป็นที่มาของโมเดลบรรลุความสำเร็จภูมิปัญญาครูดนตรีไทยมีความเกี่ยวข้องการงานวิจัยในปัจจุบันที่กล่าวถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาครูดนตรีไทย เช่น องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ: ครูศิริ วิชเวช หรือองค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ: ครูจิรัส อัจฉรงค์ และงานวิจัยเรื่องสายสืบทอดของบ้านดุริยประณีต บ้านพาทยโกศล ซึ่งงานวิจัยเป็นการรวบรวมผลงานมากกว่ากระบวนการบรรลุความสำเร็จของผลงาน ผู้วิจัยเห็น

ถึงปัญหาและความสำคัญไปพร้อม ๆ กันทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าถ้าตระหนัก และเห็นคุณค่าของกระบวนการบรรลุความสำเร็จของผลงานไปพร้อมกับการรวบรวมผลงาน จะส่งผลให้คุณค่าของผลงานและกระบวนการคิดของศิลปินจะไม่มีวันสูญหายแน่นอน

ในความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่ว่าวิธีการสร้างแนวทางการสำเร็จจากคนที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้วิธีสนทนากลุ่มย่อยเริ่มจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับจากนักดนตรีไทยด้วยกันจนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าวงดุริยางค์ไทยของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร จำนวน 7 ท่าน มาเล่าถึงประสบการณ์เพื่อนำไปศึกษา วิเคราะห์ สรุปเส้นทางแห่งความสำเร็จเพื่อสร้างโมเดลความสำเร็จของภูมิปัญญาจากการเริ่มต้นหรือทุนเดิมที่ไม่เท่ากัน เส้นทางแห่งความสำเร็จของทุกคนจึงไม่เหมือนกัน ความเหมือนและความแตกต่างจึงสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยสร้างคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย และทำให้ค้นพบคำตอบที่จะเป็นแนวทางหรือกระบวนการบรรลุความสำเร็จเพราะเป้าหมายความสำเร็จคือการเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความรอบรู้ และเป็นที่ยอมรับในสังคมดนตรีไทย เพราะฉะนั้นจึงสรุปว่า ผู้ที่จะสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานดังต่อไปนี้ 1) ประสบการณ์ ความรู้ ที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียน 2) มีทักษะ ปฏิภาณทางดนตรีที่ดี 3) องค์กรความรู้ที่มี เมื่อเริ่มทำงาน 4) การเป็นที่ยอมรับ และการได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้มีความรู้ มีทัศนคติที่ดี เป็นบุคคลแบบอย่าง ต้นแบบทางด้านวิชาชีพ และมีองค์ประกอบที่ส่งผลทำให้บรรลุความสำเร็จของภูมิปัญญาจากการศึกษา (กานต์ สารวิงษ์, 2555) วิเคราะห์ สรุปเส้นทางบรรลุความสำเร็จ จากการศึกษ สบายสืบทอด (ประวัติ ประสบการณ์) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากการเรียนดนตรีไทย อนุรักษ์ภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้ของครูดนตรีไทยและการประยุกต์ภูมิปัญญาทางดนตรีไทยผ่านการสร้างสรรค์สร้างสรรค์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดปิแอร์ บูร์ดิเยอ (สุณีย์ ประสงค์ บัณฑิต, 2548) เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสบูร์ดิเยอ ได้มีแนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญว่าด้วยเรื่องของ ฮาบิตัส (habitus) ทุนที่สะสมในตัวบุคคล บูร์ดิเยอมีความคิดที่ว่า สังคมไม่มีความเท่าเทียม ทุนที่สะสมในตัวบุคคลก็ไม่เท่าเทียมกัน การสั่งสมความรู้ในตัวบุคคลตามแนวคิดของ บูร์ดิเยอด้วยพื้นฐานหรือต้นทุนทางสังคมที่ไม่เท่ากัน ความยากลำบากทั้งเรื่องสังคม ความยากลำบากทั้งเรื่องการยอมรับ ทำให้สะท้อนมองภาพรวมในวิถีดนตรีไทย การเล่าเรื่องผ่านวิธีแบบมุขปาฐะ นายไชยยะ ทางมีศรีจากนักดนตรีไทยต่างจังหวัดในวันนั้นจนกลายเป็นบุคคลที่ถือว่าประสบความสำเร็จในวันนี้ การมีกำลังใจที่ดี การมีจิตใจที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดความพยายามในการที่จะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำไปเชื่อมโยงกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยเรื่องมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ เข้าใจมนุษย์ ผ่านการศึกษาดนตรีผ่านวิถีชีวิตศึกษาเสียงเพลง รูปแบบเนื้อหาของดนตรี ผ่านวัฒนธรรมความเชื่อผ่านการสืบทอดและการเชื่อมต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านการผลิตและการใช้งาน หรือในทางกลับกันเราสนใจที่จะศึกษา

มนุษย์ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับดนตรี เพื่อให้เข้าใจความหมายและความสำคัญของดนตรีนั้นๆ ให้ลึกซึ้งสาขานี้จึงมุ่งเน้นสร้างศิลปิน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548)

โมเดลความสำเร็จนี้สามารถเพิ่มพลังบวกให้ทุกคนเพื่อจะได้มีแนวทาง มีวิธีคิดโดยการเรียนรู้จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จ แล้วเติมสิ่งที่ขาดให้เต็ม ผู้วิจัยสร้างโมเดลจากการเรียนรู้การบอกเล่าประสบการณ์ตรงของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย กว่าจะสำเร็จได้ต้องผ่านความยากลำบาก ต้องมีความมุ่งมั่น และขยัน อดทน จนกลายเป็นศิลปินต้นแบบ MASTER ได้ 1) Mindset วิธีคิด 2) Applied การประยุกต์ความรู้ 3) Skills ทักษะ 4) Tacit knowledge การสั่งสม จนเกิดองค์ความรู้ 5) Experience ประสบการณ์ 6) Recognized เป็นที่ยอมรับ

องค์ความรู้ใหม่

เส้นทางความสำเร็จบนอาชีพที่มั่นคงจะเป็นการสร้างความยั่งยืนในวิชาชีพดนตรีและจากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นว่าดนตรีเป็นศาสตร์อีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศาสตร์ด้านอื่น ๆ สามารถนำมาสร้างเป็นโมเดลเพื่อให้เห็นมุมมอง เห็นเส้นทางความสำเร็จทางดนตรีเพื่อสร้างปรากฏการณ์ให้เยาวชนไทยเปิดใจ หันมาสนใจดนตรีไทยเพื่ออาชีพทางด้านดนตรีไทย เพื่อความยั่งยืนของดนตรีไทย

โมเดลที่ 1 ภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทย

โมเดลที่ 2 MASTER กระบวนการบรรลุความสำเร็จของศิลปินต้นแบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาครูดนตรีไทยสำหรับสร้างโมเดลการศึกษาภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทยประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ 2) การมีทักษะปฏิกิริยาทางดนตรีที่ดี 3) องค์ความรู้ที่มีเมื่อเริ่มทำงาน 4) เป็นที่ยอมรับทางด้านดนตรีไทย(ยกย่องเชิดชูเกียรติ) และ 5) มีทัศนคติที่ดี ส่วนการวิเคราะห์ภูมิปัญญาประกอบด้วยสายสืบทอด กระบวนการถ่ายทอด ผลงานอนุรักษ์ และผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะสร้างโมเดลโดยการสนทนากลุ่มย่อยเพราะการได้ระดมความรู้ การได้รับข้อชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยจะทำให้ตกขอบ และมองเห็นเส้นทางในการทำงานได้ชัดเจนขึ้น และตรงประเด็นมากขึ้นจนเกิดโมเดลความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย เมื่อได้ข้อสรุปที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงนำโมเดลที่ได้ไปใช้ศึกษาศิลปินต้นแบบ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่2กระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการบรรลุความสำเร็จด้านภูมิปัญญาของครูไชยยะ ทางมีศรี ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญของสำนักการสังคีต ได้รับการยอมรับจากดุริยางคศิลปินให้เป็นผู้ปรับวงดนตรีไทย ต่อมาจากครูประสิทธิ์ ถาวร ครูมนตรี ตราโมท และครูจิรัส อาจณรงค์ ผู้วิจัยจึงนำโมเดลความสำเร็จทาง

วิชาชีพดนตรีไทย เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาในวิชาชีพดนตรีไทย สรุปได้ว่า 1) สายสืบทอด ท่านเรียนดนตรีไทยกับครูแย่ง ทางมีศรี, ครูรวม พรหมบุรี, ครูบุญยงค์ เกตุคง, ครูมนตรี ตราโมท และครูจิรัส อาจนรงค์ 2) กระบวนการถ่ายทอดจากบ้านครูรวม พรหมบุรี และบ้านครูบุญยงค์ เกตุคง กองการสังคีต และสำนักการสังคีต 3) อนุรักษ์ทางเพลงบ้านครูรวม พรหมบุรี บ้านครูบุญยงค์ เกตุคง จากครูมนตรี ตราโมท และ ครูจิรัส อาจนรงค์ 4) ผลงานสร้างสรรค์ทั้งทางร้องและทางบรรเลง กระบวนการบรรลุความสำเร็จเกิดเป็นโมเดล MASTER สรุปผลจากครูไชยยะ ทางมีศรีที่มีทั้งพรสวรรค์ และพรแสวง เกิดมาในครอบครัวดนตรีได้ยิน ได้ฟัง ได้ปฏิบัติดนตรีมาตั้งแต่เด็ก ความเก่งเกิดจากความรักและสนใจในดนตรี การจัดลำดับความคิด และมีวิธีการจดจำที่ดี ชยันมีวินัย ปฏิบัติทุกอย่างตามคำแนะนำด้วยความเข้าใจ ใส่ใจรายละเอียด และเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ตลอดเวลาไม่เลือกวิชา และไม่เลือกผู้สอน เมื่อมีความพร้อมผนวกกับโอกาส และจังหวะที่ดี การได้เรียนดนตรีไทยกับครูที่มีชื่อเสียง ครูที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ด้านวิชาการ และทักษะการปฏิบัติจนเป็นที่ประจักษ์ในสังคมดนตรีไทยจนได้รับฉายาว่า “คลังเพลงไทย” สำหรับการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยิ่งย่น ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่สร้างโมเดล เพื่อนำไปศึกษาความสำเร็จในวิชาชีพ การทำสิ่งที่มองเห็นได้ยาก (นามธรรม) ทำให้มองเห็นง่ายขึ้น (รูปธรรม) การนำโมเดลไปใช้เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของศิลปินต้นแบบเป็นการรักษาความรู้ในตัวครูที่เรียกว่า องค์ความรู้ ให้ได้รับการสืบทอด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาดนตรีไทยให้ทุกคนได้เห็นกระบวนการ ได้ตระหนักถึงความสำเร็จในวิชาชีพดนตรีไทย สูตรแห่งความสำเร็จนี้จะส่งผลให้ดนตรีไทยอยู่คู่กับคนไทย “อย่างยิ่งย่น” ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจนำโมเดลไปใช้ประโยชน์เพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพคือดังนี้ 1) จากการศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาชีพดนตรีไทยอย่างยิ่งย่น ผู้ที่สนใจสามารถนำกระบวนการ หรือโมเดลนี้ไปศึกษาศิลปินทุกสาขาในวิชาชีพดนตรีไทย ทั้งนี้เพื่อถอดรหัสถึงกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการบรรลุความสำเร็จ และเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพดนตรีไทย 2) โมเดลนี้ไปศึกษาศิลปินต้นแบบในสาขาอื่น ๆ เพื่อเห็นถึงเส้นทางกระบวนการบรรลุความสำเร็จไปพร้อม ๆ กับการเก็บรักษาองค์ความรู้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชานั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนานท์. (2540). พื้นฐานมานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน เอกสารคำสอนคณะศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กานต์ สารวิงษ์. (2555). การสืบทอดดนตรีไทยลุ่มแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เชาว์ศิลป์ จินดาละออง. (2553). ก้าวอย่างผู้ชนะ. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.

- ไชยยะ ทางมีศรี. (10 มกราคม 2563). กระบวนการบรรลุความสำเร็จของภูมิปัญญา. (ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2552). องค์ความรู้ศิลปป็นแห่งชาติ: จีรัส อาจนรงค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- มานพ วิสุทธิแพทย์และคณะ. (2543). การสืบทอดเพลงไทยบ้านบางลำพู: วัฒนธรรมมูขปาฐะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สมหมาย โมกข์ศักดิ์. (2550). ศึกษาภูมิปัญญาครุฑดนตรีไทย: กรณีศึกษาครูอุ้น บัวเอี่ยม . กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สรัญญา ลีวัฒนะ. (2555). การศึกษาภูมิปัญญาครุฑดนตรีไทย: กรณีศึกษาพันโทเสนาะ หลวงสุนทร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต. (2548). แนวความคิดฮาบทัสของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ กับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาทิตย์ ผ่อนร้อน. (10 มกราคม 2563). กระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทย. (ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎี และวิธีวิทยา การวิจัยของ วัฒนธรรม การทะลุกรอบ และกับดักของความคิดแบบ คู่ตรงกันข้าม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- เอนก อาจมั่งกร. (10 มกราคม 2563). ความสำเร็จของวิชาชีพดนตรีไทย. (ณัฐหทัย พงศ์พิทักษ์, ผู้สัมภาษณ์)